

גליונות לעיון בפרשת השבוע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
השנה החמיש עשרה
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

כ"ה

כי תבוא (תשס"ז)

הערה: עיין לפרק זה גם גליונות כי תבוא תש"ו ותשי"ב וצדפם הנה.

א. שאלה כללית:

רמב"ן מ"ב ד"ה הצלצל: ... ודע כי התוכחות במארה ובמהומה ובמגזרת ובדבר והעץ ופרי האדמה ושאר התוכחות במארה ובמהומה הם כלם עד כלות אוהך מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה. אבל אחרי הגלות לא יקלל אותם רק לעבוד שם אלוהים אחרים עץ ואבן. אבל פעמים שיחזור להוכיחם בארץ כאשר אמר (ל"ו) "יולין ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת" - והוא הגלות אשר גלינו לרומי על לכת אגריפס המלך שם. ואחרי כן ישוב ויאמר (ל"ח) "זרע רב תוציא השדה ומעט תאסוף", ואלה התוכחות בהיותם בארץ, כי כן יאמר אחריו (ס"ג) "ונסחתם מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה", שהוא הגלות. ועל דעתי גם זה מרמזותינו: יאמר (ל"ו) "יולין ה' אותך ואת מלכך" על לכת אגריפס המלך לרומה. גם יתכן שירמז למלך אחד קודם לאגריפס והוא אריסטובולוס שתפשו שר צבא רומא ויוליהו שמה בגלותם והיו למשל ולשנינה בעמים, שהיו תמהים על גבורתם אשר מעולם "איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה" (שמואל ב' א'). ואחרי כן בא אגריפס שנית עם שליח מלך רומא בארץ וכבש בארץ יהודה: מדינות גדולות מאד ואז נתקיים (מ"ח) "ועבדת את אויבך אשר ישלחנו ה' כן ברעב ובצמא..." (מ"ט) "ישא ה' עליך גוי מרחוק", כי באו אספסינוס וטיטוס בנו עם חיל גדול מרומיים בארץ ולכדו כל ערי יהודה הבצורות והצר להם מאד כאשר ידוע בספרים, שלכדו גם חומות ירושלים, ולא נשאר רק בית המקדש וחומת העזרה, והיו אוכלים בשר בניהם ובנותיהם, וכאשר נלכדה גם היא - אז נתקיים (ס"ג) "ונסחתם מעל האדמה"; ואז שבו הרומיים לארצם ובידם גלות ירושלים וביד עמים רבים אשר אתם מיון ומצרים וארם ויתר עמים רבים ונתקיים "והפיצך ה' בכל העמים". והכתובים הבאים אחרי כן ענשם בגלות. וכן (ס"ו) "והיו חייך תלואים לך מנגד", מפני פחדותנו בגלות, מיד העמים הגוזרים עלינו גזרות תמיד,

אבל אחרי היותנו בגלות בארצות אויבינו לא נתקלקלו מעשה ידנו ולא אלפינו ועשתרות צאנינו ולא כרמינו וזיתינו ואשר נזרע בשדה, אבל אנחנו בארצות כשאר העמים יושבי הארץ ההיא או בטוב מהם, שרחמינו עלינו, כי ישיבתנו בגלות היא ההבטחה שאמר לנו: (ויקרא כ"ו מ"ד) "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתי ולא געלתי לכלותם ולהפר בריתי אתם".

אברבנאל:

ואם היות שכתב הרמב"ן "אחרי היותנו בגלות לא נתקלקלו מעשי ידינו" וכו'. אינו כן חוץ מכבוד תורתו, שעם היות שבגלות פעמים רבות מצאנו מנוח לכף רגלינו בעמל ידינו ובסחורה, הנה בעבודת האדמה אשר בה יברך הגבר בהיותנו בגלות תמיד נתקללה ארצנו, עד אשר מפני זה נמנעו היהודים מכל עבודת האדמה בכל מקום אשר דרכה כף רגליהם וכל שכן בארץ הנבחרת שמיום זאת ממנה השכינה פנה זיוה, פנה הודה, פנה הדרה והארץ לא נתנה יכולה בימי קדם, עד שמפני זה יעד הנביא יחזקאל (ל"ז) לימות המשיח: "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשא לעמי ישראל". לכן אומר כאן שאחרי החרבן גם כשיהיו כשאר העמים בעבדם עץ ואבן לא יהיה כחם בעבודת האדמה, כי לא יתברכו בה כמהם. וכאמר הנביא (הושע ט'): "אל תשמח ישראל אל גיל בעמים, כי זנית מעל אלוקיך... גרן ויקב לא ירעם...."

1. מה הם הקשי בפרקנו שאותו רצה הרמב"ן לישב ובאיזו דרך יישב אותם?

2. למה יתכון הרמב"ן באמרו "אנחנו כשאר העמים או בטוב מהם"?

3. מה בינו לבין האברבנאל בשקפתו על חיינו בגולה?

4. מה הראיה שרצה אברבנאל להביא מיחזקאל ל"ז?

ב. שאלות ודיוקים ברש"י:

(1) מ"ז ד"ה מרב כל: בעוד שהיה לך כל טוב.

גור אריה: דאין פרושו שלא עבדת בשמחה בשביל שהיה לך דוב טוב, ומשום כך היית מבעט בקבה"ו, שאין דוב טוב כאן סבה שלא יעבדו אותו בשמחה - לכן פירש מ' של "מרב כל" - בעוד שהיה לך רב כל.

אבל לא ידעתי מי הכריחו לזה, לפרש המ' "בעוד שהיה לך"; למה לא יפרש כמשמעו, תחת אשר לא עבדת בשמחה בשביל שהיה לך רב טוב, ובשביל זה היה ראוי לך לעבדו בשמחה, והשמא המ' של "מרב כל" תשמע במקום "מן" כי מרב הטוב שהיה לך, היה לכם לעבדו שמחה.

א) (א) מה בין פירוש רש"י לפסוקנו לבין הפירוש המוצע בגור אריה?
ב) (ב) התוכל להסביר למה תרגם רש"י את מ' הסבה לב' הזמן (=בעוד שהיה לך רב כל).

(2) מ"ט ד"ה כאשר ידאה הנשר (א) מה קשה לו?

פתאום - ודרך
מוצלחת - ויקלו
סוסיו.

(3) נ"ב ד"ה עד רדת חומותיך: לשון רדוי וכבוש. (וע' רש"י דברים כ' כ' ד"ה עד רדתה)
מה ראה רש"י לפרשו כך, והלא אין "רדתה" ו"רדת" לשון רדוי, כי אם לשון "ירידה" ומשורש ירד - כמו "שבתו" מן ישב - אבל לשון "רדוי" מגזרת "לא תרדה בו בפרך" ושרשו רדה וממנו "רדותה" - כמו מן עשה - "עשותה". (ר' וולף היידנהיים).
התוכל לנמק או להסביר את פירושו המוזר?

(4) ס"ג ד"ה כן ישיש ה' עליכם: את אויביכם עליכם להאביד אתכם.
א) (א) במה סוטה רש"י כאן מן הפרוש הנראה לנו לכאורה?
ב) (ב) מה הכריחו לפרש כך - גם מבחינה רעיונית, גם מבחינה לשונית?

ג. ס"ז בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר

רש"י ד"ה בבקר תאמר מי יתן ערב: ויהיה הערב של אמש.
" ובערב תאמר מי יתן בקר: של שחרית, שהצרות מתחזקות תמיד, וכל שעה מרובה קללתה משלפניה.

רשב"ם " מי יתן ערב: לפי הפשט, ערב העתיד לבא, שכן דרך החולים.
הסבר מה ביניהם ומהי מעלתו של כל פירוש.
(התוכל להכריע ביניהם?)

השאלות המסומנות x קשות והמסומנות xx קשות ביותר, יפתור כל אחד לפי דרגתו. שאלות וגם תשובות נא לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים.